

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

5/2014

гр. София, 24 юни 2016 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска колегия, в съдебно заседание на 26 май 2016 година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК,

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:

КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ

на ОТДЕЛЕНИЯ: БОЙКА СТОИЛОВА

И.Ф. ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА

И.Ф. ПЛАМЕН СТОЕВ

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА	17. ЕМИЛ ТОМОВ
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА	18. АЛБЕНА БОНЕВА
3. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ	19. СВЕТЛА ДИМИТРОВА
4. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА	20. БОНКА ДЕЧЕВА
5. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	21. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА
6. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА	22. ЖИВА ДЕКОВА
7. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	23. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА
8. ЛЮБКА БОГДАНОВА	24. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
9. ВЕСКА РАЙЧЕВА	25. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
10. ЗЛАТКА РУСЕВА	26. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
11. ДИЯНА ЦЕНЕВА	27. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
12. МАРИЯ ИВАНОВА	28. ОЛГА КЕРЕЛСКА
13. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	29. ЗОЯ АТАНАСОВА
14. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	30. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
15. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА	31. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
16. МАРИО ПЪРВАНОВ	32. БОРИС ИЛИЕВ

33. ДИАНА ХИТОВА	38. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
34. БОЯН ЦОНЕВ	39. ЛЮБКА АНДОНОВА
35. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ	40. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
36. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ	41. МАЙЯ РУСЕВА
37. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА	42. ЕРИК ВАСИЛЕВ

при участието на секретаря КЛАВДИЯ ДАЛИ
постави на разглеждане тълкувателно дело № 5 по описа за 2014 г. на
Общото събрание на Гражданската колегия
докладвано от съдия МАРГАРИТА СОКОЛОВА

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане на
Председателя на ВКС от 17.06.2014г. на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ по
следните въпроси, по които е налице противоречива практика:

***I. Относно жилищностроителните кооперации и етажната
собственост:***

1. Може ли да се придобие по давност право на собственост върху
вещ, собственост на жилищностроителна кооперация, при действието
на забраната, установена с чл. 31, ал. 3 от Закона за кооперациите /Обн.,
ДВ, бр. 63 от 1991 г., отменен със Закона за кооперациите, Обн., ДВ, бр.
113 от 28.12.1999 г./.

2. Материалнолегитимирана ли е жилищностроителната
кооперация да претендира обезщетение по чл. 59 ЗЗД за лишаването ѝ
от възможността да ползва свой собствен имот, разпределен на член на
кооперацията.

3. Подлежи ли на разглеждане по реда на обезпечителното
производство молбата за спиране изпълнението на решение на общо
събрание на етажна собственост /чл. 40, ал. 3 ЗУЕС/ и подлежи ли на
обжалване определението, с което съдът се произнася по същата.

II. Относно иска по чл. 31, ал. 2 ЗС:

1. Приложима ли е разпоредбата на чл. 31, ал. 2 ЗС при
съпружеската имуществена общност, когато общият имот се ползва
само от единия съпруг.

2. Необходимо ли е, за да бъде уважен искът по чл. 31, ал. 2 ЗС,
писмената покана на лишения от ползването съсобственик да
обективира желание за реално ползване на съсобствената вещ съобразно
правата му.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния
касационен съд, за да се произнесе по така поставените въпроси,
съобрази следното:

I. Относно жилищностроителните кооперации и етажната собственост:

1. Може ли да се придобие по давност право на собственост върху вещ, собственост на жилищностроителна кооперация, при действието на забраната, установена с чл. 31, ал. 3 от Закона за кооперациите /Обн., ДВ, бр. 63 от 1991 г., отменен със Закона за кооперациите, Обн., ДВ, бр. 113 от 28.12.1999 г./.

Според едното становище забраната на чл. 31, ал. 3 от ЗК от 1991 г. /отм./ не намира приложение спрямо имуществото на жилищностроителните кооперации поради спецификата на имуществените отношения, които Законът за жилищностроителните кооперации /ЗЖСК/ урежда.

Другото становище е, че нормата на чл. 31, ал. 3 от ЗК от 1991 г. /отм./ намира приложение и по отношение на жилищностроителните кооперации и през периода на нейното действие тяхното имущество не може да се придобива по давност.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище.

Придобиването по давност е уредено в чл. 79 - 86 ЗС като един от основните първични придобивни способности и се прилага във всички случаи, освен когато съществува изрична забрана. Подобна забрана по отношение на кооперативната собственост е въведена с чл. 86 ЗС от 1951 г., според който не може да се придобие по давност вещ, която е социалистическа собственост. Такива съгласно чл. 2 ЗС /в същата редакция/ са имотите на държавата, на кооперациите и на другите обществени организации. През 1990 г. чл. 86 ЗС приема редакцията, че не може да се придобие по давност вещ, която е държавна или общинска собственост /ДВ, бр. 31 от 1990 г./. С това изменение на закона забраната по отношение на имотите и вещите, собственост на кооперациите, отпада. Към този момент материята за жилищностроителните кооперации е получила уредба в отделен закон - Закон за жилищностроителните кооперации от 1978 г. В сила е и Законът за кооперативните организации от 1983 г., който отменя Закона за кооперациите от 1953 г. и съгласно пар. 1 от Допълнителните разпоредби не включва в приложното си поле жилищностроителните кооперации.

През 1991 г. е приет нов Закон за кооперациите, /Обн., ДВ, бр. 63/1991 г./, който, като отменя Закона за кооперативните организации, в чл. 31, ал. 3 предвижда, че не може да се придобие по давност вещ, която е собственост на кооперация. Поставя се въпросът дали тази забрана е приложима и спрямо жилищностроителните кооперации като юридически лица, учредени, органно структурирани и действащи съгласно ЗЖСК.

Анализът на правния режим на кооперациите по ЗК от 1991 г. /отм./ и този на жилищностроителните кооперации, регламентирани в

ЗЖСК, налага извода, че жилищностроителната кооперация съществено се различава от кооперациите по ЗК.

По дефиниция кооперацията е доброволно сдружение на физически лица, които чрез взаимопомощ и сътрудничество извършват търговска /стопанска и друга/ дейност за задоволяване на интересите си - икономически, социални и културни. Съществуването на кооперациите обикновено не е срочно ограничено, а цели постигането на положителни икономически резултати за неопределено време. Кооперациите са търговци.

Жилищностроителните кооперации също представляват форма на доброволно сдружаване на лица, но съществено се различават от кооперациите по Закона за кооперациите. Жилищностроителната кооперация е правен субект със строго определен предмет на дейност и специфична цел - да построи сграда и да снабди член-кооператорите със собствени жилища, гаражи и ателиета, или с помещения, предназначени за стопански, административни и други обществени нужди, предвидени в утвърдения застроителен план. Съобразно характеристиката ѝ на правно средство за придобиване на обекти в една сграда, ЖСК има преходен характер като юридическо лице и с постигането на изначално известната цел се прекратява. Жилищностроителните кооперации не се обединяват в съюзи. С чл. 1, ал. 2, т. 2 ТЗ те изрично са изключени от кръга на търговците, защото по дефиниция не могат да извършват дейност с цел извличане на печалба.

От изложеното става ясно, че жилищностроителните кооперации разкриват съществени особености в сравнение с другите видове кооперации. Поради това и законите, които уреждат обществените отношения, свързани с тях, не се отнасят като общ към специален, а всеки има самостоятелно приложно поле. Подобно становище е застъпено и в Постановление № 4/18.05.1987 г. на Пленума на ВС, прието при действието на ЗКО /отм./. Според Пленума Законът за кооперативните организации и Законът за жилищностроителните кооперации не се намират в съотношение на общ и специален, а са два специални закона, всеки от които има точно определено и различно приложно поле; отделни разпоредби на ЗКО могат да се прилагат, но само по аналогия спрямо неуредени случаи в ЗЖСК в съответствие с чл. 46, ал. 2 ЗНА. Вярно е, че в ЗК от 1991 г. /отм./ няма норма, която подобно на пар. 1 от ДР на ЗКО /отм./ да не включва в приложното си поле жилищностроителните кооперации, но това не е и необходимо, тъй като обществените отношения, предмет на правна регламентация от двата закона - ЗК от 1991 г. /отм./ и ЗЖСК, са различни. Изводът е, че ЖСК не са включени в персоналният обхват на чл. 31, ал. 3 ЗК от 1991 г. /отм./.

При разкриване действителния смисъл на въведената с чл. 31, ал. 3 ЗК от 1991 г. /отм./ забрана следва да се има предвид и характера ѝ на изключение. За вещите, собственост на кооперация по смисъла на ЗК,

нормата създава режим, който по отношение на давността е приравнен на режима на вещите - публична собственост на държавата и общините. Въвеждането на тази забрана е продиктувано от предвиденото с пар. 1, ал. 1 от ДР на ЗК от 1991 г. /отм./ възстановяване на правата на съществуващите и възстановени кооперации върху тяхното иззето и одържавено имущество след 10 септември 1944 г. Тя има временен характер и в следващия Закон за кооперациите /ЗК, Обн., ДВ, бр. 113/1999 г./ не е възпроизведена. Ето защо нормата не може да се тълкува разширително или да се прилага по аналогия. Обратното би означавало едно изключение от принципа за равна защита на формите на собственост, което е въведено в полза на ограничен кръг правни субекти, да се разпростира по отношение и на други субекти.

2. Материалнолегитимирана ли е жилищностроителната кооперация да претендира обезщетение по чл. 59 ЗЗД за лишаването ѝ от възможността да ползва свой собствен имот, разпределен на член на кооперацията.

Според едното становище след разпределяне на обектите на член-кооператорите ЖСК като юридическо лице не е легитимирана да търси обезщетение за лишаването ѝ от ползване на тези обекти, тъй като самият закон /чл. 38а ЗЖСК/ е предоставил защитата на владението им не на кооперацията, а на съответните член-кооператори.

Според другото становище ЖСК на общо основание като собственик има право на обезщетение по чл. 59 ЗЗД за лишаването ѝ от възможността да ползва завършените обекти в сградата.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище.

Основното имуществено право, заради което член-кооператорът участва в ЖСК, е правото да придобие в собственост жилище или друг имот, построен от жилищностроителната кооперация - чл. 17, т. 1 ЗЖСК. Това имуществено право първоначално е правно очакване да възникне право на собственост върху определен обект /обекти/ и се превръща в право на собственост при осъществяване на предвидените в закона предпоставки.

Същевременно ЖСК като юридическо лице, макар и възникващо с ограничение във времето и с определена цел, не е напълно лишена от възможностите за равно участие в различните сфери на гражданския оборот - тя може да се разпорежда с обекти, изградени, но неразпределени на член-кооператори, да ги отдава под наем на трети лица и да реализира ползи от собствеността на тези обекти. По отношение на имотите, разпределени по реда на чл. 28, ал. 1, т. 5 ЗЖСК, жилищностроителната кооперация не разполага с такива правомощия, защото поради разпределението не може да се противопостави на ползването им от член-кооператорите. Макар с разпределението да не се придобива право на собственост, то съставлява ограничение за

ползването на конкретния обект и от външно за ЖСК лице, ако последното няма основание за това - например сключен договор за наем с член-кооператора, на когото обектът е разпределен.

По правило правното очакване, ако е от имуществен характер, се включва в имуществото на правния субект, но не може да се упражнява или защитава, докато не възникне като пълноценно право. В хипотезата на извършено разпределение, обаче, правото да защитават разпределените им имоти е предоставено от закона на самите членове на ЖСК като бъдещи собственици. С чл. 38а ЗЖСК е предвидено, че всеки член на жилищностроителна кооперация може да предяви иск за изваждането на всеки, който се намира без основание в определеното му с разпределителния протокол жилище. Това означава, че правното очакване за придобиване на собственост се ползва със съдебна защита още преди да е прераснало в право на собственост. Щом защитата на правната възможност да ползва разпределеното жилище, а оттам - и на възможността да реализира полза, са предоставени от закона на член-кооператора, то обедняването не настъпва в правната сфера на собственика на разпределените обекти - ЖСК, какъвто тя остава до снабдяването на член-кооператора с нотариален акт /чл. 35, ал. 2 ЗЖСК/. Лишен от упражняване на правомощието ползване, като съставна част от бъдещото му право на собственост, е член-кооператорът, на когото имотът, зает без правно основание, е разпределен. Ето защо ЖСК като собственик има право да ползва сградата и отделните обекти в нея и да ги ревандикира от всяко трето лице, което ги ползва без основание, преди да се извърши разпределението, и съответно на това има право и на обезщетение по чл. 59, ал. 1 ЗЗД за лишаване от ползването. Когато трето лице заема без основание вече разпределен на член-кооператор обект, материалното право да претендира имуществено изравняване с иска по чл. 59, ал. 1 ЗЗД принадлежи на член-кооператора като бъдещ собственик на имота, а не на ЖСК.

3. Подлежи ли на разглеждане по реда на обезпечителното производство молбата за спиране изпълнението на решение на общо събрание на етажна собственост /чл. 40, ал. 3 ЗУЕС/ и подлежи ли на обжалване определението, с което съдът се произнася по същата.

Според едното становище спирането на изпълнението на решение на общото събрание на етажна собственост по реда на чл. 40, ал. 3 ЗУЕС е предвидено в закона като обезпечителна мярка по подадена молба за отмяна на решението. Предвид сходството с обезпечителните мерки, определението, с което съдът се произнася по искането за спиране, подлежи на обжалване с частна жалба.

Според другото становище спирането по чл. 40, ал. 3 ЗУЕС не може да бъде приравнено на обезпечителна мярка. Хипотезата е сходна със спиране изпълнението на административните актове при

оспорването им пред съд, поради което определението, с което съдът се произнася по такова искане, не подлежи на обжалване.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище.

Съгласно чл. 38 ЗУЕС решенията на общото събрание на етажната собственост подлежат на изпълнение, като тази изпълняемост е предвидена независимо от уредената в чл. 40, ал. 1 ЗУЕС възможност всеки собственик да иска отмяна на незаконосъобразно решение на общото събрание по съдебен ред. Докато, обаче, исковият процес трае, е възможно едно незаконосъобразно решение на общото събрание да бъде изпълнено, така че успешно проведенният иск по чл. 40, ал. 1 ЗУЕС да се окаже без практическа полза - да се извърши преустройство в общите части, срещу ищеца да се проведе принудително изпълнение на едно притезание, което впоследствие бъде съдебно отречено, и др. п. Според чл. 40, ал. 3 ЗУЕС подаването на молбата за отмяна на решение на общото събрание не спира изпълнението на решението, освен ако съдът не постанови друго. По своята цел искането за спиране на изпълнението разкрива съществени сходства с целите и функциите на обезпечителния процес - то защитава легитимния интерес на молителя да не претърпи материалноправно незаконосъобразно принудително изпълнение или да не се приема за настъпило правното състояние, следващо от решението на общото събрание. Правното средство за защита срещу такава опасност е обезпечаването на иска. Ето защо определението, с което съдът се произнася по молбата за спиране на изпълнението, представлява по същество произнасяне по искане за налагане на обезпечителна мярка „спиране на изпълнението”, предвидена в чл. 397, ал. 1, т. 3, предл. последно ГПК и намираща се в Част четвърта на ГПК „Обезпечително производство”. Като обезпечаване на иска за отмяна на решение на общото събрание на етажна собственост спирането на изпълнението се разглежда и в доктрината.

Спирането на изпълнението по чл. 40, ал. 3 ЗУЕС не разкрива сходство със спиране изпълнението на административните актове при обжалването им пред съд. На първо място този извод се налага от правната същност на решението на общото събрание на етажната собственост, което се определя в доктрината като многостранна гражданскоправна сделка. То поражда права и задължения както за етажните собственици, които са гласували за него, така и за тези, които са се противопоставили или не са участвали в заседанието на общото събрание, но са били поканени по предвидения в закона ред. Независимо от задължителността на решението, то не съдържа елементи на властнически акт и няма характер на властническо волеизявление. Общото събрание на етажната собственост не е административен орган и неговите актове не се родят с административните актове. На следващо място - оспорването на индивидуалния административен акт не е иск, какъвто е оспорването на

решението на общото събрание на етажната собственост. То е уредено в Административнопроцесуалния кодекс и касае прилагането на акт, постановен от орган на власт - хипотеза, различна от спиране изпълнението на решение на общото събрание на етажна собственост.

С оглед изложеното следва да се приеме, че по своя характер спирането на изпълнението на решение на общото събрание на етажна собственост е вид обезпечителна мярка, която се предприема, за да се ограничат евентуалните вреди, които биха настъпили от изпълнението му, докато трае исковият процес. Ето защо определенията по чл. 40, ал. 3 ЗУЕС се обжалват по реда, предвиден за обжалване на обезпеченията.

II. Относно иска по чл. 31, ал. 2 ЗС:

1. Приложима ли е разпоредбата на чл. 31, ал. 2 ЗС при съпругеската имуществена общност, когато общият имот се ползва само от единия съпруг.

Според едното становище няма пречка при фактическа раздяла съпругът, който е лишен от ползването на имот - съпругеска имуществена общност, да иска да бъде обезщетен от другия съпруг за ползите, от които е лишен за времето на едностранното ползване, на основание разпоредбата на чл. 31, ал. 2 ЗС, която в случая намира приложение по аналогия.

Според другото становище правилата за бездяловата съпругеска общност са различни от тези за обикновената съсобственост. Уреждайки възможността всеки от съпрузите да ползва и да управлява общата вещ и отчитайки спецификата на отношенията между съпрузите, законодателят не е предвидил възможност за търсене на обезщетение от съпруга, лишен от ползване на вещта, до прекратяването на съпругеската общност. Ползването на вещ - бездялова съпругеска общност, не е без основание, няма обогатяване на един правен субект за сметка на друг и институтът на неоснователното обогатяване не е налице.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище.

Съпругеската имуществена общност като особена съсобственост има правен статут, различен от този на обикновената съсобственост. Тя е бездялова и неделима, но както и при обикновената съсобственост, съпрузите имат равни права на ползване върху общите вещи. В СК от 1985 г. /отм./ възможността всеки от съпрузите да ползва и управлява общата вещ е законодателно уредена в чл. 22, ал. 1. Идентичен е режимът на ползване на общото имущество и според СК от 2009 г., при действащ между съпрузите режим на общност - съгласно чл. 24, ал. 2 СК управлението на общо имущество може да извършва всеки от съпрузите, като под „управление” правната теория разбира действия, свързани със запазването и ползването на вещта по предназначение. Както в действащия СК, така и в отменените СК от 1968 г. и 1985 г., не

е изрично предвидено право за търсене на обезщетение от съпруга, лишен от ползването на общата вещ до прекратяване на общността. Такъв спор може да възникне, ако при настъпила фактическа раздяла само единият съпруг е установил фактическо ползване върху вещ или имот - съпругеска имуществена общност, което води до неоснователно обогатяване на ползващия еднолично вещта. Когато общата вещ се ползва само от единия съпруг, другият, макар и да е фактически отстранен от ползването, продължава да има право на ползване. То ще остане неосъществено, ако неползващият съпруг не може да получи никаква компенсация. Това би довело до нарушаване на основен принцип в правото - да не се допусне неоснователно обогатяване на един правен субект за сметка на друг. Имайки предвид този принцип, следва да се приеме, че всеки от съпрузите има право да иска заплащане на обезщетение за ползите, от които е лишен, от другия съпруг, който при фактическа раздяла ползва общата вещ изцяло или над правата си.

С Постановление № 8/1980 г. на Пленума на ВС, т. 6, е прието, че споровете за ползване на вещи от имуществената общност по време на фактическата раздяла на съпрузите се решават по чл. 32, ал. 2 ЗС. Макар да е особена обща собственост, имуществената общност не пречи заинтересованият съпруг да защити правата си на ползването ѝ чрез иск по посочения ред, като недопускането на такъв иск е в противоречие с чл. 2, ал. 1 ГПК /отм./ и е отказ от правна защита.

При така приетото разрешение за приложното поле на чл. 32, ал. 2 ЗС по отношение на вещи от съпругеската имуществена общност, няма основание да се откаже защита и в случаите, когато единият съпруг лишава другия от ползите от общата вещ. Затова при фактическа раздяла лишеният от правото на ползване съпруг може да води иск по чл. 31, ал. 2 ЗС, като поиска заплащане на обезщетение от ползващия общата вещ изцяло или над правата си, след като е отправил писмена покана. Същевременно, приложението на чл. 31, ал. 2 ЗС при едностранно ползване от единия съпруг и лишаване на другия от ползата от общата вещ, прави неприложим общия състав на чл. 59, ал. 1 ЗЗД. Според чл. 59, ал. 2 ЗЗД и т. 10 на Постановление № 1 от 28.05.1979 г. на Пленума на ВС, с иска по чл. 59, ал. 1 ЗЗД разполага само този, който въобще не може и не е могъл да защити своето право с друг иск. Лишеният от ползването на общата вещ съпруг не е в тази категория правни субекти, защото може да получи защита и съдействие за реализиране на правото си с иска по чл. 31, ал. 2 ЗС.

При действието на СК от 1968 г. /отм./ прилагането на норми от ЗС се основава на чл. 101, изр. 1 за субсидиарното приложение на гражданските закони за неуредените в СК случаи. При действието на СК от 1985 г. /отм./ възможността за водене на иск по чл. 31, ал. 2 ЗС произтича от пар. 1 от ДР, според който по въпросите, по които СК не съдържа разпоредби, се прилагат съответно правилата на гражданските закони, ако това не противоречи на началата за уреждане на семейните

отношения и на морала. От същото правило следва да се изхожда и при действието на СК от 2009 г. Въпреки че същият не съдържа подобна препращаща норма, той урежда по идентичен начин СИО, когато съпрузите са избрали този режим на имуществени отношения между тях.

При разглеждане на претенцията по чл. 31, ал. 2 ЗС е приложимо ТР № 7 от 02.11.2012 г. по тълк. д. № 7/2012 г. на ОСГК на ВКС по въпросите, разрешени с него. На общо основание този тълкувателен акт се прилага, и когато искът е за обезщетение за лишаване от ползването на семейното жилище. Според данните във всеки конкретен случай следва да се преценява дали по време на фактическата раздяла еднолично ползващият съпруг пречи на другия да ползва семейното жилище и оттам - дали дължи обезщетение, като във всички случаи не се дължи обезщетение за ползването от малолетните и непълнолетните деца на съпрузите.

2. Необходимо ли е, за да бъде уважен искът по чл. 31, ал. 2 ЗС, писмената покана на лишения от ползването съсобственик да обективира желание за реално ползване на съсобствената вещ съобразно правата му.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд счита, че искането за произнасяне по този въпрос следва да се отклони.

Посочени са като противоречиви две решения на отделни състави на Върховния касационен съд. Според решение № 119 от 11.03.2009 г. по гр. д. № 3204/2008 г. на I-во г. о., за да възникне основание за ангажиране отговорността на ползващия съсобственик, достатъчно е неползващият вещта да отправи писмена покана за заплащане на обезщетение, без да е необходимо да изяви желание за лично ползване. Според решение № 172 от 06.07.2011 г. по гр. д. № 996/2010 г. на III-то г. о., предпоставка за уважаването на иска по чл. 31, ал. 2 ЗС е и отправянето на покана от лишения от ползването съсобственик да му бъде предоставено ползването на вещта съобразно правата му и ползващият съсобственик да е отказал или да се е противопоставил на това.

Тези решения са постановени преди Тълкувателно решение № 7/2012 г. на Общото събрание на Гражданската колегия.

С ТР № 7 от 02.11.2012 г. по тълк. д. № 7/2012 г. на ОСГК на ВКС е прието, че „...задължението за заплащане на обезщетение от страна на ползващия съсобственик възниква с получаване на писмено поискване от съсобственика, лишен от възможността да ползва общата вещ. Писменото поискване по чл. 31, ал. 2 ЗС е едностранно волеизявление за заплащане на обезщетение, на което законодателят е регламентирал единствено формата, но не и съдържанието. Равнозначно е на поканата по чл. 84, ал. 2 ЗЗД и след получаването му съсобственикът изпада в

забава. От този момент той дължи обезщетение и от този момент започва да тече срокът на общата петгодишна погасителна давност. Веднъж отправено, писменото поискване се разпростира неограничено във времето докато трае съсобствеността или се прекрати ползването от съсобственика”.

От изложеното следва, че фактическият състав на обезщетението по чл. 31, ал. 2 ЗС не изисква ищецът да е заявил намерение за реално ползване на общата вещ. Достатъчно е той да е отправил надлежна писмена покана за обезщетение. Причина за разместването на блага в имуществените сфери на съсобствениците е осъщественото само от единия ползване на съсобствената вещ, а не липсата на изразена воля от другия съсобственик да ползва реално вещта според правата си. Поради това не е необходимо тази воля да бъде заявявана пред ползващия съсобственик. За съсобственика, до когото е отправено писменото искане, не възниква задължение за заплащане на обезщетение, в случай, че предложи на искащия обезщетение възможност да ползва общата вещ заедно с него, или да му предостави такава част от нея за ползване, каквато отговаря на правата му. Срещу възможността разпоредбата на чл. 31, ал. 2 ЗС да се превърне в инструмент за противоправно обогатяване от страна на съсобственик, който не желае реално да ползва общата вещ, но се ползва от правото си да търси и получи обезщетение по този ред, с ТР № 7/2012 г. на ОСГК на ВКС се прие, че правото на обезщетение се дължи само за времето, през което съсобственикът е лишен от възможността да си служи с общата вещ съобразно своя дял. То не възниква, когато съсобственик отказва да приеме предоставената от ползващия съсобственик част, съответстваща на дела му, или му е дадена възможност да ползва общата вещ заедно с него, защото в този случай няма лишаване от ползване, а нежелание да се ползва.

В обобщение, с тълкувателния акт противоречивата практика е уеднаквена и няма основания за повторно произнасяне от Общото събрание.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд на РБ

Р Е Ш И:

1. При действието на забраната, установена с чл. 31, ал. 3 от Закона за кооперациите от 1991 г. /Обн., ДВ, бр. 63 от 1991 г./, отменен със Закона за кооперациите от 1999 г. /Обн., ДВ, бр. 113 от 1999 г./, правото на собственост върху вещ, собственост на жилищностроителна кооперация, може да се придобие по давност.

2. Жилищностроителната кооперация не е материалнолегитимирана да претендира обезщетение по чл. 59, ал. 1

ЗЗД за лишаването ѝ от възможността да ползва свой собствен имот, разпределен на член на кооперацията.

3. Молбата за спиране изпълнението на решение на общото събрание на етажна собственост /чл. 40, ал. 3 ЗУЕС/ подлежи на разглеждане по реда на обезпечителното производство. Определението, с което съдът се произнася по такава молба, подлежи на обжалване по реда за обжалване на обезпеченията.

4. Разпоредбата на чл. 31, ал. 2 ЗС е приложима при съпругеска имуществена общност, когато при фактическа раздяла общият имот се ползва само от единия съпруг.

5. Отклонява искането на председателя на Върховния касационен съд на РБ за приемане на тълкувателно решение по въпроса: необходимо ли е, за да бъде уважен искът по чл. 31, ал. 2 ЗС, писмената покана на лишения от ползването съсобственик да обективира желание за реално ползване на съсобствената вещ съобразно правата му.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ: БОЙКА СТОИЛОВА.....
И.Ф. ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА.....
И.Ф. ПЛАМЕН СТОЕВ.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....	12. МАРИЯ ИВАНОВА.....
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА.....	13. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....
3. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....	14. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....
4. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....	15. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
5. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	16. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
6. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА.....	17. ЕМИЛ ТОМОВ.....
7. СВЕТЛА ЦАЧЕВА.....О. М. т.1	18. АЛБЕНА БОНЕВА.....
8. ЛЮБКА БОГДАНОВА.....	19. СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....
9. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....	20. БОНКА ДЕЧЕВА.....О.М. т.4
10. ЗЛАТКА РУСЕВА.....	21. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....
11. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	22. ЖИВА ДЕКОВА.....

23. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....	33. ДИАНА ХИТОВА.....
24. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....	34. БОЯН ЦОНЕВ.....
25. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....	35. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
26. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....	36. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
27. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....	37. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.....
28. ОЛГА КЕРЕЛСКА.....О.М. т.4	38. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....
29. ЗОЯ АТАНАСОВА.....	39. ЛЮБКА АНДОНОВА.....
30. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....	40. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
31. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....О.М. т.4	41. МАЙЯ РУСЕВА.....
32. БОРИС ИЛИЕВ.....	42. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....

Особено мнение по т. 1 от Тълкувателно решение по гр.д. №
5/2014 г.

В решението се приема, че забраната на чл. 31, ал. 3 от ЗК от 1991 г. (отм.) не намира приложение спрямо имуществото на жилищностроителните кооперации поради спецификата на имуществените отношения, които урежда Законът за жилищностроителните кооперации.

Това становище не може да бъде споделено, тъй като ЖСК не е изключено от предметния обхват на ЗК от 1991 г. (отм.), който урежда всички възможни кооперативни форми. Несъмнено е, че ЖСК е кооперация по естеството на организационната си форма и съобразно чл. 1 от ЗК - ЖСК е доброволно сдружение на физически лица с променлив капитал и променлив брой членове, които чрез взаимопомощ и сътрудничество извършват стопанска и друга дейност за задоволяване на интересите си. Ето защо въведеното в ЗК от 1991 г. правило, че не може да се придобие по давност собственост върху вещ, която е собственост на кооперация не може да се тълкува стеснително - забраната за придобиване по давност на имущество на кооперация важи и за ЖСК.

Извод, че забраната по чл. 31, ал. 3 от ЗК от 1991 г. (отм.) за придобиване по давност на вещ, собственост на кооперация важи и за ЖСК следва и от сравнителния анализ на правната уредба на кооперациите. ЗКО от 1983 г. урежда изрично определени

кооперативни форми, сред които не са включени ЖСК, а ЗК от 1999 г. урежда само кооперациите, извършващи търговска дейност, докато уредбата по ЗК от 1953 г. (отм.) и по ЗК от 1991г. (отм.) касае всички кооперативни форми, т.е. когато е необходимо с оглед особеностите на вида кооперативно сдружение законодателят е подхождал диференцирано, което не е сторено при уредбата за давността в ЗК от 1991 г. (отм.).

Съдия Светла Цачева

ОСОБЕНО МНЕНИЕ
по т.4 от ТР № 5/2014 г. на ОСГК на ВКС.

Считаме че нормата на чл. 31, ал.2 ЗС е неприложима към недвижими имоти и движими вещи, които са съпружеска имуществена общност поради следното:

Съобразно правилата за обикновената съсобственост в ЗС, всеки от съсобствениците може да ползва общата вещь съобразно дела си, а когато е лишен от това право поради това, че друг съсобственик ползва лично цялата вещь, нормата на чл. 31, ал.2 ЗС му дава право да претендира обезщетение за ползата, от която е лишен от деня на писменото поискване. За разлика от съсобствеността, съпружеската имуществена общност е бездялова и неделима - чл. 24, ал.1 СК. Докато трае брака, никой от съпрузите не може да се разпорежда с дела си от общите вещи, който би получил при прекратяване на съпружеската имуществена общност. Съпрузите не притежават определена идеална част от вещите, съставляващи съпружеска имуществена общност до прекратяването ѝ и не могат да се делят, поради което не следва, и като преюдициален въпрос да се определят дяловете им с оглед присъждане на обезщетение. По разпореждане на закона, дяловете на съпрузите при прекратяване на общността са равни, но законът допуска и установяване на пълна или частична трансформация.

При обикновената съсобственост има значение дали общата вещь се ползва лично /чл. 31, ал. 2 ЗС/ или се реализират граждански плодове от нея /чл. 93 ЗС/, а СК уреждайки възможността всеки от съпрузите да ползва и да управлява общата вещь - съпружеска общност, отчитайки нормативно установеното дължимо поведение в брака. Съпрузите имат равни права и задължения в брака – чл. 13 СК, длъжни са чрез взаимно разбирателство и общи усилия и съобразно своите възможности, имущество и доходи да осигуряват благополучието на семейството и да се грижат за отглеждането и възпитанието на децата – чл. 17 СК. Токова поведение в брака, осигуряващо грижата за семейството, на която е подчинено не само общото, но и личното имущество и доходи на

съпрузите. На това дължимо поведение в брака не кореспондира претенция за обезщетение по чл. 31, ал.2 ЗС дори съпрузите да са във фактическа раздяла. Този иск е проявление на общата забрана за неоснователно обогатяване. Ползването на общата вещ от единия съпруг не би било без основание и не би довело до личното му обогатяване за сметка на другия съпруг. Подобна претенция по време на фактическата раздяла би задълбочила конфликтите между съпрузите при запазване на това състояние във времето, вместо да ускори преодоляване на кризата в брака или прекратяването му с развод.

Даденият от мнозинството отговор е още по неприемлив, ако претенцията по чл. 31, ал.2 ЗС е за обезщетение за лично ползване от единия съпруг на семейното жилище, съставляващо съпружеска имуществена общност. Съгласно чл. 15 СК, очертаващ друг елемент на дължимото поведение в брака, съпрузите живеят съвместно, освен ако важни причини налагат да живеят разделено. Фактическата раздяла между съпрузите не е такава причина. Тя е нежеланото състояние на брачната връзка. През времетраенето ѝ, съпрузите живеят разделено, т.е. единия от тях може да не живее в семейното жилище не защото то не може да се ползва съвместно, а поради други емоционални причини. Невъзможността за съвместно ползване на вещна не произтича от нейните характеристики – местонахождение, състояние, площ, функционалност, както е при обикновената съсобствеността, а от отношенията между съпрузите. Затова изразената в отговора на писмената покана готовност за съвместно ползване, чрез която да се отблъсне претенцията за обезщетение е неприложима в семейните отношения по време на фактическата раздяла.

Отчитайки спецификата на семейната връзка, законодателят не е предвидил субсидиарно приложение на правилата за съсобствеността при уредбата на имуществените отношения между съпрузи в действащия СК от 2009г., а съгласно пар.1 от допълнителните разпоредби на СК от 1985г. това е допустимо, но до колкото не противоречи на „началата на уреждане на семейните отношения и на морала”. Претенция за обезщетение за лишаване от ползване, предявена от единия съпруг против другия по отношение на вещ-съпружеска имуществена общност по време на брака макар и за период от фактическата раздяла противоречи на нормите на чл. 14 и чл.17 СК, а когато тази вещ е семейно жилище - и на чл. 15 СК, и на морала. Действащият сега СК не предвижда субсидиарно приложение на нормите на ЗС защото ако съпрузите желаят да уредят отношенията си като обикновени съсобственици през времетраенето на брака, те могат да изберат режим на разделност или да сключат брачен договор, с който да уредят имуществените си отношения по друг начин.

Обстоятелството, че съдебната практика допуска разпределение на ползването между съпрузи на вещи, съставляващи съпружеска имуществена общност не е аргумент в подкрепа на приложението на

нормата на чл. 31, ал.2 ЗС към същото имущество. Възможността да се ползва имуществото, което е в режим на съпругеска имуществена общност е част от правомощието на всеки собственик и на правото на всеки съпруг да управлява общата вещ. Правото на обезщетение за личното ползване на веща от другия съпруг е сурогат на невъзможността да се ползва тя от претендиращия. Ако съпрузите разполагат с достатъчно имущество, те могат да искат разпределението му по между им, а не обезщетение за лишаване от ползване.

Съдия Бонка Дечева

Съдия Веселка Марева

Съдия Олга Керелска